

MÁGIA
ÉS
MISZTÉRIUMKULTUSZOK

Aranyi Natália Hanna

2026.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Betz, Hans Dieter. "Magic and Mystery in the Greek Magical Papyri." In *Magika Hiera: Ancient Greek Magic and Religion*, edited by Christopher A. Faraone and Dirk Obbink, 244-259. New York: Oxford University Press, 1991.

Faraone, Christopher A., and Dirk Obbink, eds. *Magika Hiera: Ancient Greek Magic and Religion*. New York: Oxford University Press, 1991.

Betz, Hans Dieter. "Introduction to the Greek Magical Papyri ." In *The Greek Magical Papyri in Translation, Including the Demotic Spells*, edited by Hans Dieter Betz, xli-liii. Chicago: University of Chicago Press, 1986.

Hubai, Péter. „Németh György: Sötét varázslatok. Átoktáblák az ókori mágikus szertartásokban.” *Vallástudományi Szemle* 16, no. 1 (2020): 95–106.

Hegyí Dolores: *Polis és vallás. Bevezetés a görög vallástörténetbe*. 76-78. Budapest: Osiris, 2002.

Dosoo, Korshi. "Magic in the Graeco-Roman World." *Oxford Research Encyclopedia of Religion*, 2021.

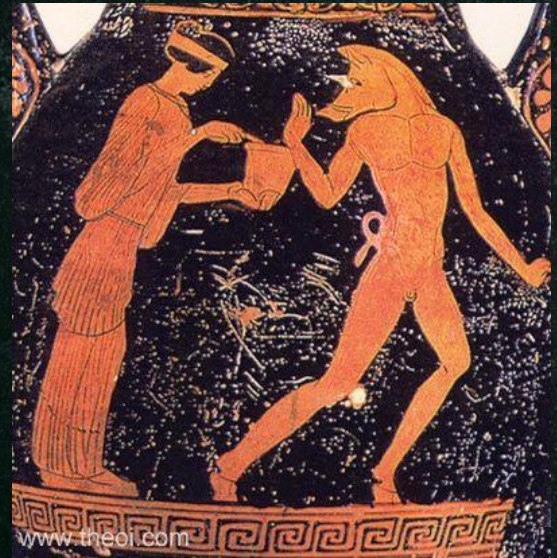
Hegyí Dolores: *Görög vallástörténeti chrestomathia*. Budapest, Osiris, 2003, 116–121.

Ogden, Daniel. *Magic, Witchcraft, and Ghosts in the Greek and Roman Worlds: A Sourcebook*. 275. 2nd ed., Oxford University Press, 2009,

MÁGIA

- Mit nevezünk mágiának?
 - ❖ Az ókori embernek? Pl. Odüsszeiában Kirké, törvények a mágia ellen
 - ❖ Mit jelent nekünk ma?
 - ❖ Mit tudunk idesorolni? Bűbáj, varázslat, átkok
 - ❖ Céljai: szerelmi varázslatok, bőség előidézése, gyógyító rítusok, túlvilági lét befolyásolása
- Mágia és a vallás viszonya
 - ❖ Vallás ellentéte?
 - ❖ A vallás előzménye? (Urdummheit)
 - ❖ Valláson belül egy kategória?

Kirké és Odüsszeusz egyik társa – Peliké váza Athéból
Kr.e.5.sz.

Staatliche Kunstammlungen Dresden

A GÖRÖG MÁGIKUS PAPIRUSZOK

- 1828. Jean d'Anasti – régészeti kontextus nem meghatározható - feltételezhetően a római kori thébai sírboltból, később kiegészül a korpusz
- Szinkretista: elsősorban görög és egyiptomi vallási-mágikus hagyományok az alapja, de mellette zsidó, mezopotámiai és keresztény elemek is megjelennek
- Időszak Kr.e.2.sz.-Kr.u.5.sz.
- Görög és egyiptomi nyelven, görög (koiné), démotikus és kopt írással íródott
- Tartalma: rituálék, himnuszok, invokációk, amulettek elkészítésének leírása, átkok, szerelmi varázslatok, gyógyító rítusok, receptúrák

MISZTÉRIUMKULTUSZOK

- Titkos tudással rendelkező csoportosulás, ahol különböző rituálék folytán próbálnak:
 - ❖ közelebb kerülni egy istenhez, egy adott mítoszhoz
 - ❖ „üdvözülni”, a titkos tudás birtokában majd a túlvilági életben boldogulni
- Vegetációistenek tisztelete
- A vallást kiegészítik, személyes vallási élmény
- Intézményesülés, „magasabb szintű vallási jelenség”

LEGITIMITÁS

Mágia:

Teosz város törvényei, Kr.e.470 körül, a mágia ellen:

„Ha valaki ártó bűbájt vagy mérgeket használ a teosi állam vagy annak polgárai ellen, halállal lakoljon: ő maga és vele együtt családja is.”

(saját fordítás)

(If anyone makes harmful spells/poisons [pharmaka dēlētēra] against the Teian state or against individuals of it, he is to die, himself and his family with him)

Misztériumkultuszok:

Arisztotelész az arkhón baszileusz szerepköréről:

„A basileus felügyel a misztériumokra az ünneprendezőkkel együtt, akiket a nép választ, kettőt az összes athéniak közül, egyet az Eumolpidák, egyet a Kéryxök közül. „

Arisztotelész: Athéni állam
(Ritoók Zsigmond fordítása)

ÍZISZ MISZTÉRIUMKULTUSZA

- Ozirisz – Ízisz kultuszához köthető, a főünnep október 29-november 1. között került megrendezésre
- A misztériumkultusz elemei:
 - ❖ purifikációs rítus
 - ❖ 10 napos bor- és húsmentes böjt
 - ❖ majd a szentélyben belső részében beavatás:

„Halld meg tehát, és hidd el, mert ez a színigazság: a halál határán jártam, Proserpina küszöbét tapostam, végigmentem az összes elemeken, s visszatértem, láttam éjfélkor hófehér fényben szikrázni a napot, odajárultam az alvilági istenek s az égi istenek színe elé, s színről színre imádtam őket.”

Lucius Apuleius: Az aranyzamár
(Révay József fordítása)

Ízisz szobor egy magánszentélyből,
a római kori Maraton mellől

ÍZISZ MISZTÉRIUMKULTUSZA

- Második nap: megfelelő öltözékben (12 talár), pálmakoszorúval a fején „Napisten-öltözetben”, szertartással egybekötött bemutatása az új belépőnek, immár, mint beavatott.

„Jobb kezemben lánggal égő fáklyát tartottam, fejemet pompás pálmaágból font koszorú övezte, amelynek levelei sugarak módjára szétálltak. Napisten-öltözetemben szobor módjára álltam ott. Most hirtelen szétvonták a függöny szárnyait, s a templom közönsége alig győzött a látvánnyal betelni. Ezek után pompás lakomákkal, jókedvű mulatozással ünnepeltem beavatkozásom gyönyörűségem emléknapját.”

Lucius Apuleius: Az aranyzamár
(Révay József fordítása)

- Harmadnap ismét szertartás, majd rituális reggeli
- 1 év múlva léphetett újabb beavatotti szintre, ekkor ünnepelték „születésnapját”, újjászületett, akárcsak Ozirisz

Hellenizált Ízisz, Róma, Kr. e. 2. sz.
Musei Capitolini

MITHRÁSZ LITURGIA

- Mithrász – keleti eredetű isten, egyfajta Napistenként kerül be a görög vallásba
- Mithrász-kultusz, Mithrász-misztériumok
- Mithrász liturgia
 - ❖ PGM IV. 475-829
 - ❖ rituális felemelkedés (anagógé)
 - ❖ Albrecht Dieterich *Eine Mithrasliturgie* 1903.
 - ❖ Franz Cumont által vitatott
 - ❖ Jelenleg elfogadott

Tauroctonia, Mithrász-szobor

Kr.u.2.sz.

Vatikán Múzeum

MITHRÁSZ LITURGIA

PGM IV. 475-485

Légy kegyes hozzám, ó, Gondviselés és Psziché, **miként leírom ezeket a misztériumokat**, melyeket nem nyereségvágyból, hanem iránymutatásként adtam tovább; és egyszülött gyermekemnek halhatatlanságot kérek, ó, e mi erőnk beavatottjai (továbbá, szükséges, hogy, ó, leányom, vegyétek a gyógynövények és fűszerek nedveit, melyeket szent értekezésem végén fogtok megismerni), melyeket a nagy isten, Helios Mithras parancsolt, hogy arkangyala által kinyilatkoztassanak nekem, hogy egyedül én **szállhassak fel a mennybe, mint kérdező, és megpillanthassam a világegyetemet.**

(saját fordítás)

PGM IV. 475-485

Be gracious to me, o Providence and Psyche, as I write these mysteries handed down [not] for gain but for instruction; and for an only child I request immortality, O initiates of this our power (furthermore, it is necessary for you, O daughter, to take the juices of herbs and spices, which will [be made known] to you at the end of my holy treatise), which the great god Helios Mithras ordered to be revealed to me by his archangel, so that I alone may ascend into heaven as an inquirer and behold the universe.

Mithrász-szentély, 3.sz.eleje
Fertőrákos

MITHRÁSZ LITURGIA

PGM IV. 495-526

YE YOE teljes testem (én, _____, akinek anyja _____ 4), melyet egy nemes kar és egy tévedhetetlen jobb kéz formált egy fénytelen, mégis ragyogó, lélektelen, mégis lélekkel teli világban, YEI AYI EYOIE: most, ha a te akaratod, METERTA PHOTH (METHARTHA PHERIE, egy másik helyen)⁵ **YEREZATH, adj át engem a halhatatlan születésnek**, és ezt követően az alapvető természetemnek, hogy a jelenlegi szükséglet után, amely rendkívül sürget, **a halhatatlanra tekinthessek, kezdve a halhatatlan szellemmel**, ANCHREPHRENESOYPHIRIGCH, **a halhatatlan vízzel**, ERONOYI PARAKOYNETH, **a legállhatatosabb levegővel**, EIOAE PSENABOTH; **hogy újjászülethessek gondolatban**, KRAOCHRAX R OIM ENARCHOMAI, és a szent szellem lélegezhessen bennem, NECHTHEN APOTOY NECHTHIN ARPI ETH; **hogy csodálhassam a szent tüzet**, KYPHE; **hogy szemlélhessem a hajnal kifürkészhetetlen, félelmetes vizét**, NYO THESO ECHO OYCHIECHOA, **és az éltető és körülölelő éter hallhasson engem**, ARNOMETHPH; **mert ma halhatatlan szemekkel fogom szemlélni – engem, aki halandóként születtem a halandó méhből, de hatalmas erő és tévedhetetlen jobb kéz alakított át! – és halhatatlan lélekkel a halhatatlan Aiont és a tüzes diadémok urat –én, szent felszentelések által felszentelve! - miközben még bennem időzik, szent módon, rövid ideig az én emberi lelki erőm, amelyet majd ismét visszanyerek** a jelenlegi keserű és könyörtelen szükség után, amely most rám nehezedik –.”

(saját fordítás)

MITHRÁSZ LITURGIA

PGM IV. 495-526

YE YOΕ my complete body (I, _____ whose mother is _____ 4), which was formed by a noble arm and an incorruptible right hand in a world without light and yet radiant, without soul and yet alive with soul, YEI AYI EYOIE: now if it be your will, METERTA (500) PHOTH (METHARTHA PHERIE, in another place)⁵ YEREZATH, give me over to immortal birth and, following that, to my underlying nature, so that,⁶ after the present need which is pressing me exceedingly, I may gaze upon the immortal (505) beginning with the immortal spirit, ANCHREPHRENESOYPHIRIGCH, with the immortal water, ERONOYI PARAKOYNETH, with the most steadfast air, EIOAE PSENABOTH; that I may be born again in thought, KRAOCHRAX R OIM ENARCHOMAI,⁷ (510) and the sacred spirit may breathe in me, NECHTHEN APOTOY NECHTHIN ARPI ETH; so that I may wonder at the sacred fire, KYPHE; that I may gaze upon the unfathomable, awesome water of the dawn, NYO THESO ECHO OYCHIECHOA, and the vivifying (515), and encircling aether may hear me, ARNOMETHPH; for today I am about to behold, with immortal eyes – I, born mortal from mortal womb, but transformed by tremendous power and an incorruptible right hand (520)! – and with immortal spirit, the immortal Aion and and master of the fiery diadems – I, sanctified through holy consecrations! – while there subsists within me, holy, for a short time, my human soul-might, which I will again receive after the present bitter and relentless necessity which is pressing down upon me –.

ÖSSZEHASONLÍTÁS

	MÁGIA	MISZTÉRIUMKULTUSZ
Titkos tudás	Igen	Igen
Rituális cselekedet	Igen	Igen
Eszköztár	Rítusok Áldozat Növényhasználat Szimbólumrendszer	Rítusok Áldozat Növényhasználat Szimbólumrendszer
Társadalmi csoportok – bárki számára elérhető?	Igen	Részben
Legitim	Nem	Igen
Közösségi rítus	Nem	Igen

Köszönöm a figyelmet!

